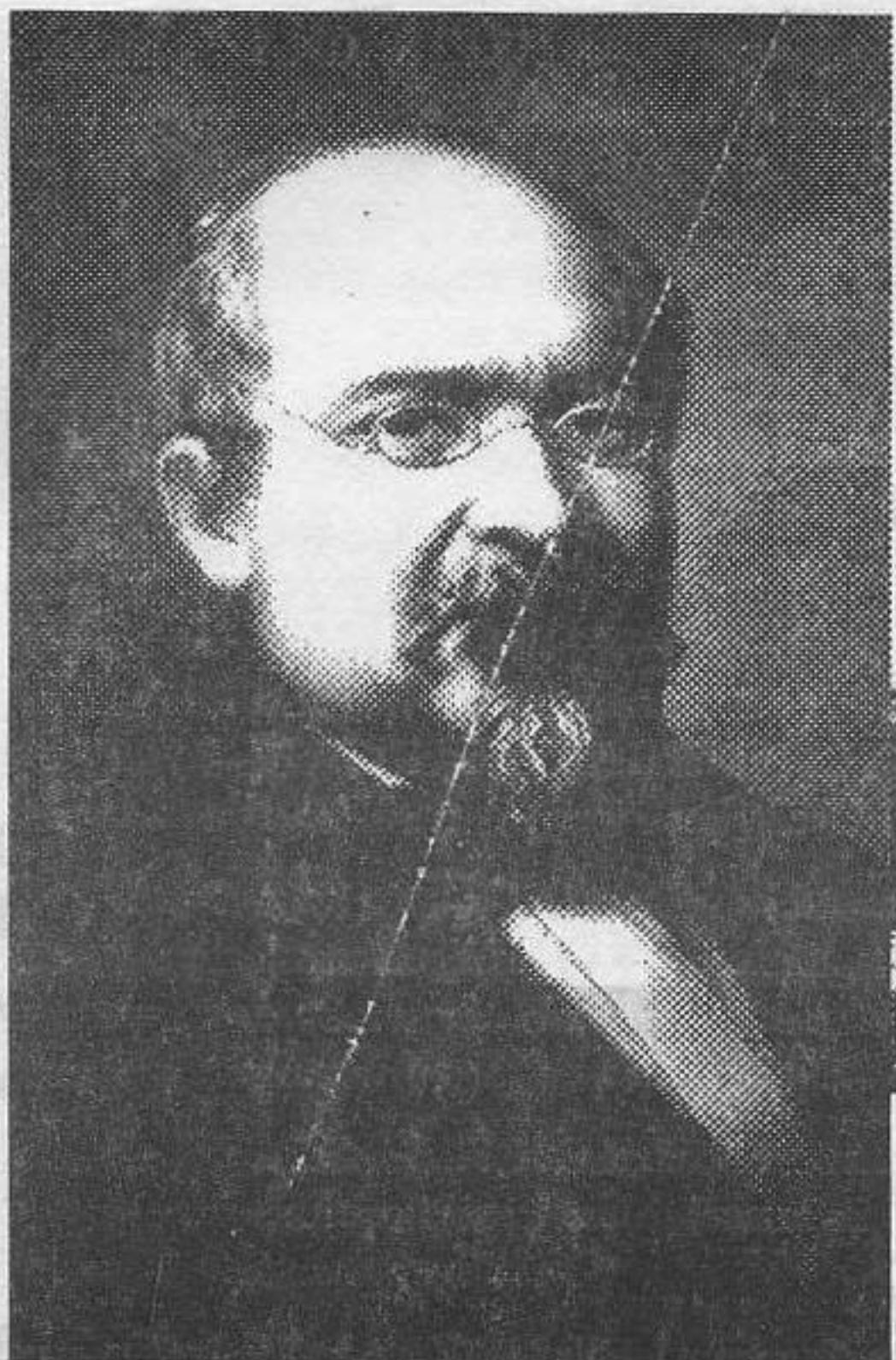

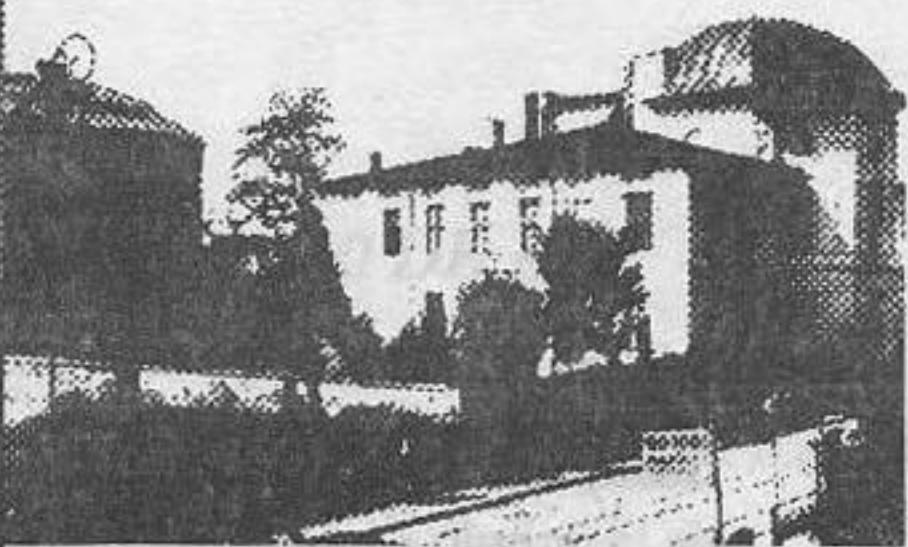
12IV. 3.480

X-55

ISTORIE

TOMUL XXXVII-XXXVIII, 1991-1992

CENTENAR MIHAIL KOGĂLNICEANU

- ❖ CENTENAR HEINRICH SCHLEIMANN (1822 - 1890)
- ❖ PACTUL MOLOTOV-RIBBENTROP ȘI BASARABIA
- ❖ STUDII
- ❖ DOCUMENTE
- ❖ DIDACTICA
- ❖ DISCUȚII
- ❖ ADDENDA ET CORRIGENDA
- ❖ RECENZII ȘI NOTE BIBLIOGRAFICE
- ❖ REVISTA REVISTELOR
- ❖ VIAȚA ȘTIINȚIFICĂ

4001809
Periodice

COMITETUL DE REDACTIE

Profesor univ. dr. ION TODERAŞCU (redactor responsabil), lector univ. ALEXANDRU-FLORIN PLATON (secretar științific de redacție), asistent univ. NELU ZUGRAVU (secretar), asistent univ. OCTAVIAN-NICOLAE BOUNEGRU, lector univ. dr. GHEORGHE CLIVETI, lector univ. dr. GHEORGHE PUNGĂ, lector univ. MIHAI COJOCARIU, student MIHAI-RĂZVAN UNGUREANU.

Pentru texte de limbă franceză și limbă engleză au colaborat:

- conf. dr. MARIA PAVEL, conf. dr. GRIGORE VEREŞ

Tehnoredactor: MARIUS CRISTIAN

Sumar

**CENTENAR MIHAIL KOGĂLNICEANU: 100 DE ANI
DE LA MOARTE**

- ❖ GH. PLATON, Mihail Kogălniceanu - 1817-1891. Istoricul și omul politic 21
- ❖ V. CRISTIAN, Personalitatea lui Alexandru Ioan Cuza în două discursuri ale lui Mihail Kogălniceanu 29

CENTENAR HEINRICH SCHLEIMANN (1822-1890)

- ❖ ATTILA LÁSZLÓ, Troia V11b și cronologia sfîrșitului epocii bronzului la Dunărea de Jos. Aspecte noi ale unei probleme mai vechi 37
- ❖ MIHAEL VASILESCU, Dorieni și micenieni. Problema invaziei doriene în lumina cercetărilor recente 43

PACTUL MOLOTOV-RIBBENTROP ȘI BASARABIA

- ❖ EMILIAN I. BOLD, Pactul Ribbentrop-Molotov. Considerații generale 53
- ❖ I. CIUPERCĂ, De la Discuțiile Tripartite la Pactul Ribbentrop-Molotov (23 august 1939) 59
- ❖ ION AGRIGOROAIEI, De la 23 august 1939, la 22 iunie 1941. Precizări privind poziția României 67
- ❖ I. ȘIȘCANU, Consecințe ale coperirii Basarabiei în iunie 1940 73

STUDII

- ♦ NICOLAE URSCULESCU, Inscriptia cu semne runice de la Herla (com. Slatina, jud. Suceava) 81
- ♦ ALEXANDRU-FLORIN PLATON, Medieval Aristotelianism: Western and Eastern Impact 87
- ♦ ION TODERAȘCU, Constantin Brâncoveanu și Țara Moldovei. O posibilă reconsiderare 97
- ♦ GH. PLATON, Conștiința națională românească: geneză, emergență, orizont european (II) 111
- ♦ CRISTIANA OGHINĂ-HARITON, Modernizarea societății românești în secolul al XVIII-lea. O perspectivă istoriografică 133
- ♦ NICOLAE TOMESCU, Situația Africii la sfîrșitul secolului al XIX-lea. Considerații istoriografice 141
- ♦ D. ȘANDRU, Rapoartele legației și consulatului american din București de spre împrumutul de stabilizare din 7 februarie 1929 (I) 151
- ♦ DAN LAZĂR, Un litigiu teritorial după primul război mondial: «Coridorul polonez» și orașul-liber Danzig. Geneza unei controverse 163

DOCUMENTE

- ♦ I. CAPROŞU, Documente românești din arhive străine (secolele XVI-XVIII) 171
- ♦ I. CIUPERCĂ, Din problemele României anului 1919. Documente 205

DIDACTICA

- ♦ GHEORGHE TANASĂ, Opera lui Nicolae Iorga și predarea-învățarea istoriei în școală 229

DISCUȚII

- ♦ I. CIUPERCĂ, Șansa scrierii istoriei contemporane 245

ADDENDA ET CORRIGENDA

- ♦ GH. PUNGĂ, A «risipit» Alexandru Lăpușneanu cetățile Moldovei? 253

RECENZII ȘI NOTE BIBLIOGRAFICE

A. ISTORIA ROMÂNIILOR

- ❖ ACADEMIA ROMÂNĂ, INSTITUTUL DE ISTORIE CLUJ, *Bibliografia istorică a României*, VII, 1984-1989. *Bibliografie selectivă*, coordonatori: Acad. ȘTEFAN PASCU, GHEORGHE HRISTODOL, autori: GHEORGHE HRISTODOL, LUDOVIC BÁTHORY, GHEORGHE IANCU, DELIA MARGA, NICOLAE PĂUN, STELIAN MÂNDRUT, CONSTANTIN IVANES, traducerea în limba franceză DELIA MARGA, București, Ed. Academiei Române, 1990, 411 p. (Ion Toderașcu) 261
- ❖ VIRGIL CÂNDEA, *Mărturii românești peste hotare. Mică enciclopedie de creații românești și de izvoare despre români în colecții din străinătate*, I, *Albania-Grecia*, București, Ed. Enciclopedică, 1991 p. + XXXII ilustrații (Gheorghe Iutiș) 262
- ❖ VLAD GEORGESCU, *Istoria Românilor. De la origini pînă în zilele noastre*, ediția a II-a revizuită și adăugită, ARA Publications (American-Romanian Academy of Arts and Sciences), vol. VIII, Los Angeles, California. Biografia lui Vlad Georgescu și Cuvînt înainte de MIHAI BOTEZ și MARIA MANOLIU-MANEA, 1989, 394 p. (Gh. Platon) 263
- ❖ BUCOVINA (fotoalbum), Kiev, 1989 (Petronel Zahariuc) 265
- ❖ VASILE DIACON, *Vechi așezări pe Suha Bucovineană*, Iași, 1989 (în colecția *Românii în istoria universală*, IV 3), XII + 320 p. și 32 planșe (Nicolae Ursulescu) 267
- ❖ GHEORGHE LAZAROVICI, ZOIA MAXIM-KALMAR, *Tărtăria*, Cluj-Napoca, 1991, 27 p. (Sorin Ioan Sitea) 269
- ❖ ZOIA MAXIM-KALMAR, *Turdaș*, Cluj-Napoca, 1991, 19 p. (Sorin Ioan Sitea) 271
- ❖ VIRGIL MIHĂILESCU-BÎRLIBA, *Dacia răsăriteană în secolele VI-I î.e.n. Economie și monedă*, Iași, Ed. Junimea, 1990, 180 p. + 10 planșe (Nelu Zugravu) 273
- ❖ D. M. PIPPIDI, *Studii de istorie și epigrafie*, București, Ed. Academiei, 1988, 280 p. (Nelu Zugravu) 275
- ❖ *Izvoare privind Evul Mediu românesc. Tara Hațegului în secolul al XV-lea (1402-1473)*, vol. I, introducere, ediție îngrijită, note și traduceri de ADRIAN ANDREI RUSU, IOAN AUREL POP, IOAN DRĂGAN, Cluj-Napoca, Ed. Dacia, 1989, 326 p. + 16 fig. + 1 hartă (Ion Toderașcu) 275
- ❖ *Instituții feudale în Țările Române. Dicționar*, coordonatori: OVID SACHELARIE și NICOLAE STOICESCU, cuvînt înainte O. SACHELARIE, in-

- troducere VALENTIN AL. GEORGESCU, autori: ALEXANDRU CONSTANTINESCU, FLORIN CONSTANTINIU, VALENTIN AL. GEORGESCU, DAN AMEDEU LĂZĂRESCU, OVID SACHELARIE, NICOLAE STOICESCU, PETRE STRIHAN, VALERIU ȘOTROPA, TUDOR VOINEA, București, Ed. Academiei, 1988, 581 p. (*Ionuț Munteanu*) 277
- ❖ ADOLF ARMBRUSTER, *Der Donau - Karpatenraum in den mittel- und westeuropäischen Quellen des 10-16. Jahrhunderts. Eine historiographische Imagologie*, Köln, Wien, Böhlau-Verlag, 1990, 312 p. (*Mihai-Răzvan Ungureanu*) 279
- ❖ VENIAMIN CIOBANU, *La cumpăna de veacuri (Tările Române în contextul politicii poloneze la sfîrșitul secolului al XVI-lea și începutul secolului al XVII-lea)*, Iași, Ed. Junimea, 1991, 336 p. (*Gheorghe Iutis*) 280
- ❖ Constantin Brâncoveanu, redactori coordonatori PAUL CERNOVODEANU și FLORIN CONSTANTINIU; secretar de redacție ANDREI BUSUIOCĂNEANU, București, Ed. Academiei, 1989, 285 p. + anexă (*Ion Toderașcu*) 282
- ❖ MILTON G. LEHRER, *Ardealul - pămînt românesc (Problema Ardealului văzută de un american)*, ediție îngrijită, prefată și note de conf. univ. dr. ION PĂTROIU, București, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1989, 432 p. (*Nelu Zugravu*) 287
- ❖ ION I. RUSSU, *Români și secuii*, București, Ed. Științifică, 1990; 296 p. (*Petronel Zahariuc*) 288
- ❖ I. KARA, IOSIF SCHWARTZ, *Obștea evreiască din Podu Iloaiei. File din istoria unui «stetl» moldovenesc*, București, Ed. Hasefer, 1990, 168 p. + 8 p. ilustrații (*Mihai-Răzvan Ungureanu*) 291
- ❖ IOAN SCURTU, ION BULEI, *Democrația la români, 1866-1938*, București, Ed. Humanitas, 1990, 247 p. (*Cristian Sandache*) 292
- ❖ GH. IANCU, G. CIPĂIANU, *La consolidation de l'union de la Transylvanie et de la Roumanie (1918-1919). Témoignages français*, București, Ed. Enciclopedică, 1990, 338 p. (*Gh. Platon*) 294
- ❖ STERIE DIAMANDI, *Galeria oamenilor politici*, București, Ed. Gesa, 1991, 255 p. (*Gh. Iacob*) 294
- ❖ VASILE ADĂSCĂLITEL, *Istoria unui obicei. Plugușorul*, Iași, Ed. Junimea, 1987, 154 p. (*Ion Toderașcu*) 296
- ❖ VASILE OLTEAN, *Scoala românească din Șcheii Brașovului*, București, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1989, 200 p. + 18 fig. (*Ion Toderașcu*) 298

-
- ❖ EMIL IOAN EMANDI, MIHAI ȘTEFAN CEAUȘU, *Să nu dărimi, dacă nu știi să zidești*, Rădăuți-Iași, Ed. Glasul Bucovinei, 1991, 420 p. (*Daniel Lazăr*) 300
- ❖ ȘTEFAN LEMNY, *Sensibilitate și istorie în secolul XVIII românesc*, București, Ed. Meridiane, 1990, 239 p. (*Sorin Iftimi*) 301
- ❖ *Cultură și societate în epoca modernă. Politică. Naționalitate. Cultură*, volum îngrijit de NICOLAE BOCSAN, NICOLAE EDROIU, AUREL RĂDUȚIU, Cluj-Napoca, Ed. Dacia, 1990, 304 p. (*Ion Toderașcu*) 304
- ❖ ION ROȘU, *Legendă și adevăr în biografia lui M. Eminescu*, I, *Originiile*, București, Ed. Cartea Românească, 1989, 228 p. (*Nelu Zugravu*) 305
- ❖ MARIA, REGINA ROMÂNIEI, *Povestea vieții mele*, vol. I, Iași, Ed. Moldova, 1990, 275 p. (*Cristian Sandache*) 306
- ❖ CONSTANTIN ARGETOIANU, *Pentru cei de mîine, amintiri din vremea celor de ieri*, vol. I 1, 217 p., II 4, 236 p. București, Ed. Humanitas, 1991 (*Cristian Sandache*) 307
- ❖ GRIGORE GAFENCU, *Însemnări politice, 1929-1939*, București, Ed. Humanitas, 1991, 382 p. (*Cristian Sandache*) 308
- ❖ ARMAND CĂLINEȘCU, *Însemnări politice, 1916-1939*, București, Ed. Humanitas, 1990, 432 p. (*Emma Porfireanu*) 309

B. ISTORIE UNIVERSALĂ

- ❖ JOHANN MAIER, *Das Judentum. Von der Biblischen Zeit bis zur Moderne*, ediția a treia revăzută și adăugită, Bindlach, Gondrom-Verlag, 1988, 990 p. + 4 ilustrații color, 20 ilustrații alb-negru și 8 hărți (*Mihai-Răzvan Ungureanu*) 313
- ❖ ADELINA PIATKOWSKI, *O istorie a Greciei antice*, București, Ed. Albatros, 1988, 336 p. (*Nelu Zugravu*) 315
- ❖ CLAUDE MOSSÉ, Η ΑΡΧΑΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ. ΑΠΟ ΤΟΝ ΟΜΗΡΟ ΩΣ ΤΟΝ ΑΙΣΧΥΛΟ (80ς – 60ς αιώνας π.Χ.), ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ, ΑΘΗΝΑ, 1987, 264 p. (*Leonidas Rados*) 316
- ❖ NIELS HANNESTAD, *Monumente publice ale artei romane. Program iconografic și mesaj*, vol. I-II, traducere și prefată de MIHAI GRAMATOPOL, București, Ed. Meridiane, 1989, vol. I, 276 p., vol. II, 464 p. + 203 fig. (*Nelu Zugravu*) 319
- ❖ Études roumaines et aroumaines, sous la rédaction de PAUL-HENRI STAHL, Paris-Bucarest, 1990, 159 p. (*Dana Savin*) 320

-
- ❖ *Les Aroumains*, Centre d'Étude des Civilisations de l'Europe Centrale et du Sud-Est, Paris, 1990, 186 p. (*Dana Savin*) 322
- ❖ ANDRÉ CLOT, *Civilizația arabă în vremea celor 1001 de nopți*, traducere de MARIA BERZA, postfață de RADU FLORESCU, București, Ed. Meridiane, 1989, 324 p. (*Nelu Zugravu*) 324
- ❖ WALTER LAQUEUR, *Stalin. The Glasnost Revelations*, New-York, Charles Scribner's Sons, 1990, 382 p. (*I. Ciupercă*) 325
- ❖ RICHARD WAGNER, HELMUTH FRAUENDORFER (Hg.), *Die Sturz des Tyrannen. Rumänien und das Ende einer Diktatur*, Reinbek bei Hamburg, Rowohlt Taschenbuch-Verlag GmbH, 1990, 176 p. (*Mihai-Răzvan Ungureanu*) 328
- ❖ *** , *Freiheit '90. Osteuropa im Aufbruch. Eine Bilddokumentation*, zusammengestellt von BERNHARD MICHALOWSKI, CHRISTINE PROSKE und GÜNTHER FETZER, München, Wilhelm Heyne-Verlag, 1990, 96 p. (*Mihai-Răzvan Ungureanu*) 330
- ❖ NICHOLAS DIMA, *From Moldavia to Moldova. The Soviet-Romanian Territorial Dispute*, East European Monographs, Boulder, distributed by Columbia University Press, New-York, 1991, 196 p. (*Mihai-Răzvan Ungureanu*) 330
- ❖ ALEKSANDR SOLJENIȚIN, *Căderea imperiului comunist sau cum să reîntemeiem Rusia*, București, Ed. Rampa și Ecranul, 1991, 78 p. (*Daniel Lazăr*) 331
- ❖ ROY MEDVEDEV, *Despre Stalin și stalinism. Consemnări istorice*, traducere din limba rusă de MARGARETA ȘIPOS, București, Ed. Humanitas, 1991, 352 p. (*Lucian Leuștean*) 333
- ❖ STEPHEN KOTKIN, *Steeltown, U. S. S. R. Soviet Society in the Gorbachev Era*, Berkeley, Los Angeles, University of California Press, 1991, 269 p. (*I. Ciupercă*) 335
- ❖ *From Stalinism to Pluralism. A documentary History of Eastern Europe since 1945*, edited by GALE STOKES, Oxford University Press, 1991, 267 p. (*I. Ciupercă*) 336
- ❖ FREDERICK KELLOGG, *A History of Romanian Historical Writing*, Bakersfield-California, Charles Schlacks Jr. Publisher, 1990, 132 p. (*Alexandru-Florin Platon*) 337
- ❖ HERVÉ COUTAU-BÉGARIE, *Le phénomène «Nouvelle Histoire». Grandeur et décadence de l'école des «Annales»*, 2-e édition entièrement réformée, Paris, Ed. Economica, 1989, 408 p. (*Alexandru-Florin Platon*) 339

- ❖ *Sozialgeschichte im internationalen Überblick. Ergebnisse und Tendenzen der Forschung*, Herausgegeben von JÜRGEN KOCKA, Wissenschaftliche Buchgesellschaft, Darmstadt, 1989, 252 p. (Alexandru-Florin Platon) 341

REVISTA REVISTELOR

- ❖ «Dacia. Revue d'archéologie et d'histoire ancienne.» Nouvelle Série, XXXIII, n-os 1-2, janvier-décembre 1989 (Octavian Bounegru) 343
- ❖ «Thracio-Dacica», X, 1989, 1-2; XI, 1990, 1-2 (Nelu Zugravu) 344
- ❖ «Revista istorică», Serie Nouă, tom I, nr. 4-12, 1990 (Alexandru-Florin Platon) 346
- ❖ «Revue des Études Sud-Est Européennes», Tome XXVIII, nr. 1-4, 1990 (Alexandru-Florin Platon) 349
- ❖ «Revue des Études Byzantines», Paris, t. 45, 1987; 7. 46, 1988; t. 47, 1989 (Ion Toderașcu) 350
- ❖ «BABEŞ-BOLYAI» UNIVERSITY, CLUJ-NAPOCA; THE HISTORY AND PHILOSOPHY FACULTY; «MOSHE CARMILLY» INSTITUTE FOR HEBREW AND JEWISH HISTORY, «Studia Judaica», I, editors: LADISLAU GYÉMÁNT, POMPILIU TEODOR, MARIA RADOSAV, Cluj-Napoca, Gloria Publishing House, 1991 (Mihai-Răzvan Ungureanu) 351
- ❖ «Annales. Économies, Sociétés, Civilisations», 45-e année, n-os 1-2, 4-5, 1990 (Alexandru-Florin Platon) 354
- ❖ «Central European History», volume 22, nr. 3-4, September-December 1989 (Alexandru-Florin Platon) 355

VIATA ȘTIINȚIFICĂ

- ❖ Viata științifică a Facultății de Istorie (1990-1991) (Nelu Zugravu, Octavian Bounegru, Nicolae Ursulescu) 359
- ❖ CULTURA VINCA ȘI LEGĂTURILE SALE - Simpozion internațional de arheologie (Reșița-Băile Herculane-Timișoara, 12-17 mai 1991) (Nicolae Ursulescu) 364
- ❖ Sesiunea științifică ISTORIA SPAȚIULUI CARPATO-NISTRIAN PÂNĂ ÎN SECOLELE XV-XVII (Iași, 29-30 mai 1991) (Nicolae Ursulescu) 368
- ❖ Călătorie de documentare în S. U. A. (Alexandru-Florin Platon) 369
- ❖ Călătorie de studii în Germania (Attila László) 374

❖ Visiting Professor in S. U. A. (<i>Gheorghe Cliveti</i>)	376
❖ A XXXVII-a sesiune de comunicări a cercurilor științifice studențești (<i>Sorin Iftimi</i>)	379
❖ Cursuri de vară în Germania și Spania (<i>Lucrețiu Mihăilescu-Bîrliba</i>)	381
❖ Călătorie de studii în Germania (<i>Mihai-Răzvan Ungureanu</i>)	383
❖ Un patriarh al medievisticii românești: Emil Turdeanu (<i>Victor Spinei</i>)	384
❖ Profesorul Vasile Neamțu la a 70-a aniversare (<i>Ion Toderașcu</i>)	389

TOME XXXVII-XXXVIII, Histoire, 1991-1992

APENDA DE CORRIGENDA

Sommaire

**CENTENAIRE MIHAEL KOGĂLNICEANU: 100 ANS
DE SA MORT**

- ❖ GH. PLATON, Mihail Kogălniceanu – 1817-1891. L'historien et l'homme politique 21
- ❖ V. CRISTIAN, La personnalité d'Alexandru Ioan Cuza dans deux discours de Mihail Kogălniceanu 29

**CENTENAIRE HEINRICH SCHLIEMANN
(1822-1890)**

- ❖ ATTILA LÁSZLÓ, Troie VIIb et la chronologie de la fin de l'âge du bronze dans le Bas-Danube. Nouveaux aspects d'un problème plus ancien 37
- ❖ MIHAEL VASILESCU, Doriens et mycéniens. Le problème de l'invasion dorienne d'après les recherches récentes 43

LE PACTE MOLOTOV-RIBBENTROP ET LA BESSARABIE

- ❖ EMILIAN BOLD, Le pacte Ribbentrop-Molotov. Considérations générales 53
- ❖ I. CIUPERCĂ, Des Discussions Tripartites au Pacte Ribbentrop-Molotov (23 août 1939) 59

- ❖ ION AGRIGOROAEI, Du 23 août 1939 au 22 juin 1941. Précisions concernant la position de la Roumanie 67
- ❖ I. ȘIŞCANU, Conséquences de l'occupation de la Bessarabie en juin 1940 73

ÉTUDES

- ❖ NICOLAE URSULESCU, L'inscription à signes runiques de Herla (commune de Slatina, département de Suceava) 81
- ❖ ALEXANDRU-FLORIN PLATON, Medieval Aristotelianism: Western and Eastern Impact 87
- ❖ ION TODERAȘCU, Constantin Brâncoveanu et le pays de Moldavie. Une possible reconsideration 97
- ❖ GH. PLATON, La conscience nationale roumaine: genèse, émergence, horizon européen (II) 111
- ❖ CRISTIANA OGHINĂ-HARITON, La modernisation de la société roumaine au XVIII-ème siècle. Une perspective historiographique . . 133
- ❖ NICOLAE TOMESCU, La situation de l'Afrique à la fin du XIX-ème siècle. Considérations historiographiques 141
- ❖ D. ȘANDRU, Les rapports de la légation et du consulat américain de Bucarest sur la prêt de stabilisation du 7 fevrier 1929 (I) 151
- ❖ DAN LAZĂR, Un litige territorial après la première guerre mondiale: «le corridor polonais» et la ville-libre de Danzig. La genèse d'une controverse 163

DOCUMENTS

- ❖ I. CAPROŞU, Documents roumains des archives étrangères (XVI-ème – XVIII-ème siècles) 171
- ❖ I. CIUPERCĂ, Sur quelque'uns des problèmes de la Roumanie en 1919. Documents 205

DIDACTIQUE

- ❖ GHEORGHE TANASĂ, L'œuvre de Nicolae Iorga et l'enseignement-acquisition de l'histoire à l'école 229

DISCUSSIONS

- ❖ I. CIUPERCĂ, La chance d'écrire l'histoire contemporaine 245

ADDENDA DE CORRIGENDA

- ❖ GH. PUNGĂ, Est-ce que Alexandru Lăpușneanu a fait «disperser» les forteresses de la Moldavie? 253

COMPTES-RENDUS ET NOTES

BIBLIOGRAPHIQUES

A. HISTOIRE DES ROUMAINS

- ❖ L'ACADEMIE ROUMAINE, L'INSTITUT D'HISTOIRE DE CLUJ, *Bibliographie historique de la Roumanie*, VII, 1984-1989, *Bibliographie sélective*, coordonnateurs: académicien ȘTEFAN PASCU, GHEORGHE HRISTODOL, auteurs: GHEORGHE HRISTODOL, LUDOVIC BÁTHORY, GHEORGHE IANCU, DELIA MARGA, NICOLAE PĂUN, STELIAN MÂNDRUȚ, CONSTANTIN IVANES, traduction en français par DELIA MARGA, Bucarest, Éditions de l'Académie Roumanie, 1990, 411 p. (Ion Toderașcu) 261
- ❖ VIRGIL CÂNDEA, *Témoignages roumains à l'étranger. Petite encyclopédie des créations roumaines et des sources sur les Roumains dans des collections étrangères*, I, *Albanie-Grèce*, Bucarest, Éditions Encyclopédiques, 1991 p. + XXXII illustrations (Gheorghe Iutiș) 262
- ❖ VLAD GEORGESCU, *L'histoire des Roumains. Dès origines à nos jours*, II-ème édition revue et augmentés, ARA Publications (American-Roumanian Academy of Arts and Sciences), vol. VIII, Los Angeles, California. Biographie de Vlad Georgescu et Avant-propos par MIHAI BOTEZ et MARIA MANOLIU-MANEA, 1989, 394 p. (Gh. Platon) 263
- ❖ LA BUCOVINE (photo-album), Kiev, 1989 (Petronel Zahariuc) 265
- ❖ VASILE DIACON, *Vieilles agglomérations sur le Suha de Bucovina*, Iași, 1989 (dans la collection *Les Roumains dans l'histoire universelle*, IV 3), XII + 320 p. et 32 planches (Nicolae Ursulescu) 267
- ❖ GHEORGHE LAZAROVICI, ZOIA MAXIM-KALMAR, *Tărtăria*, Cluj-Napoca, 1991, 27 p. (Sorin Ioan Sitea) 269

- ❖ ZOIA MAXIM-KALMAR, *Turdaş*, Cluj-Napoca, 1991, 19 p. (*Sorin Ioan Sitea*) 271
- ❖ VIRGIL MIHĂILESCU-BÎRLIBA, *La Dacie orientale du VI-ème au I-er siècle av. J. Chr. Économie et monnaie*, Iași, Éditions Junimea, 1990, 180 p. + 10 planches (*Nelu Zugravu*) 273
- ❖ D. M. PIPPIDI, *Études d'histoire et d'épigraphie*, Bucarest, Éditions de l'Académie, 1988, 280 p. (*Nelu Zugravu*) 275
- ❖ Sources concernant le Moyen Age roumain. *Le pays du Hatzeg au XV-ème siècle (1402-1473)*, t. I, introduction, édition, notes et traduction par ADRIAN ANDREI RUSU, IOAN AUREL POP, IOAN DRAGAN, Cluj-Napoca, Éditions Dacia, 1989, 326 p. + 16 fig. + 1 carte (*Ion Toderașcu*) 275
- ❖ *Institutions féodales dans les Pays Roumains. Dictionnaire*, coordonnateurs: OVID SACHELARIE et NICOLAE STOICESCU, avant-propos par O. SACHELARIE, introduction par VALENTIN AL. GEORGESCU, auteurs: ALEXANDRU CONSTANTINESCU, FLORIN CONSTANTINIU, VALENTIN AL. GEORGESCU, DAN AMEDEU LĂZĂRESCU, OVID SACHELARIE, NICOLAE STOICESCU, PETRE STRIHAN, VALERIU ȘOTROPA, TUDOR VOINEA, Bucarest, Éditions de l'Académie, 1988, 581 p. (*Ionuț Munteanu*) 277
- ❖ ADOLF ARMBRUSTER, *Der Donau - Karpatenraum in den mittel- und westeuropäischen Quellen des 10-16. Jahrhunderts. Eine historiographische Imagologie*, Köln, Wien, Böhlau-Verlag, 1990, 312 p. (*Mihai-Răzvan Ungureanu*) 279
- ❖ VENIAMIN CIOBANU, *Aux confins des siècles (Les Pays Roumains dans le contexte politique polonais à la fin du XVI-ème et au début du XVII-ème siècle)*, Éditions Junimea, 1991, 336 p. (*Gheorghe Iutiș*) . 280
- ❖ Constantin Brâncoveanu, rédacteurs coordonnateurs PAUL CERNOVODEANU et FLORIN CONSTANTINIU; secrétaires de rédaction ANDREI BUSUIOCANU, Bucarest, Éditions de l'Académie, 1989, 285 p. + annexe (*Ion Toderașcu*) 282
- ❖ MILTON G. LEHRER, *La Transylvanie – terre roumaine (Le problème de la Transylvanie vu par un américain)*, édition, préface et notes par ION PÂTROIU, maître de conférences, Bucarest, Éditions Scientifiques et Encyclopédiques, 1989, 432 p. (*Nelu Zugravu*) 287
- ❖ ION I. RUSSU, *Les Roumains et les Székelys*, Bucarest, Éditions Scientifiques, 1990, 296 p. (*Petronel Zahariuc*) 288

- ❖ I. KARA /IOSIF SCHWARTZ/, *La collectivité juive de Podu Iloaiei. Pages de l'histoire d'un «stetl» moldave*, Bucarest, Éditions Hasefer, 1990, 168 p. + 8 p. illustrations (*Mihai-Răzvan Ungureanu*) 291
- ❖ IOAN SCURTU, ION BULEI, *La démocratie chez les Roumains, 1866-1938*, Bucarest, Éditions Humanitas, 1990, 247 p. (*Cristian Sandache*) 292
- ❖ GH. IANCU, G. CIPĂIANU, *La consolidation de l'union de la Transylvanie et de la Roumanie (1918-1919). Témoignages français*, Bucarest, Éditions Encyclopédiques, 1990, 338 p. (*Gh. Platon*) 294
- ❖ STERIE DIAMANDI, *La galerie des hommes politiques*, Bucarest, Ed. Gesa, 1991, 255 p. (*Gh. Jacob*) 294
- ❖ VASILE ADĂSCĂLITEI, *L'histoire d'une coutume. Le «Plugușor»*, Iași, Éditions Junimea, 1987, 154 p. (*Ion Toderașcu*) 296
- ❖ VASILE OLTEANU, *L'école roumaine de Scheii Brașovului*, Bucarest, Éditions Scientifiques et Encyclopédiques, 1989, 200 p. + 18 fig. (*Ion Toderașcu*) 298
- ❖ EMIL IOAN EMANDI, MIHAI ȘTEFAN CEAUȘU, *Ne démolis pas si tu ne sais pas bâtir*, Răduți-Iași, Éditions Glasul Bucovinei, 1991, 420 p. (*Daniel Lazăr*) 300
- ❖ ȘTEFAN LEMNY, *Sensibilité et histoire au XVIII-ème siècle roumain*, Bucarest, Éditions Meridiane, 1990, 239 p. (*Sorin Iftimi*) 301
- ❖ *Culture et société à l'époque moderne. Politique. Nationalité. Culture*, édition de NICOLAE BOCŞAN, NICOLAE EDROIU, AUREL RĂDUȚIU, Cluj-Napoca, Éditions Dacia, 1990, 304 p. (*Ion Toderașcu*) 304
- ❖ ION ROŞU, *Légende et vérité dans la biographie de M. Eminescu*, I, *Les Origines*, Bucarest, Éditions Cartea Românească, 1989, 228 p. (*Nelu Zugravu*) 305
- ❖ MARIA, REINE DE ROUMANIE, *L'histoire de ma vie*, t. I, Iași, Éditions Moldova, 1990, 275 p. (*Cristian Sandache*) 306
- ❖ CONSTANTIN ARGETOIANU, *Pour ceux de demain, des souvenirs de ceux d'hier*, t. I 1, 217 p., II 4, 236 p., Bucarest, Éditions Humanitas, 1991 (*Cristian Sandache*) 307
- ❖ GRIGORE GAFENCU, *Notes politiques. 1929-1939*, Bucarest, Éditions Humanitas, 1991, 382 p. (*Cristian Sandache*) 308
- ❖ ARMAND CĂLINESCU, *Notes politiques. 1916-1939*, Bucarest, Éditions Humanitas, 1990, 432 p. (*Emma Porfireanu*) 309

B. HISTOIRE UNIVERSELLE

- ❖ JOHANN MAIER, *Das Judentum. Von der Biblischen Zeit bis zur Moderne*, troisième édition revue et augmentée, Bindlach, Gondrom-Verlag, 1988, 990 p. + 4 illustrations en couleurs, 20 illustrations en blanc et noir et 8 cartes (*Mihai-Răzvan Ungureanu*) 313
- ❖ ADELINA PIATKOWSKI, *Une histoire de la Grèce antique*, Bucarest, Éditions Albatros, 1988, 336 p. (*Nelu Zugravu*) 315
- ❖ CLAUDE MOSSÉ, Η ΑΡΧΑΙΚΗ ΕΛΛΑΣ. ΑΠΟ ΤΟΝ ΟΜΗΡΟ ΩΣ ΤΟΝ ΑΙΣΧΥΛΟ (8Ος – 6Ος αιώνας π.Χ.), ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ, ΑΘΗΝΑ, 1987, 264 p. (*Leonidas Rados*) 316
- ❖ NIELS HANNESTAD, *Monuments publics de l'art romain. Programme iconographique et message*, t. I-II, traduction et préface de MIHAI GRAMATOPOL, Bucarest, Éditions Meridiane, 1989, t. I, 276 p., t. II, 464 p. + 203 fig. (*Nelu Zugravu*) 319
- ❖ *Études roumaines et aroumaines*, sous la rédaction de PAUL HENRI STAHL, Paris-Bucarest, 1990, 159 p. (*Dana Savin*) 320
- ❖ *Les Aroumains*, Centre d'Étude des Civilisations de l'Europe Centrale et du Sud-Est, Paris, 1990, 186 p. (*Dana Savin*) 322
- ❖ ANDRÉ CLOT, *La Civilisation arabe à l'époque des Mille et Une Nuits*, traduction par MARIA BERZA, postface de RADU FLORESCU, Bucarest, Éditions Meridiane, 1989, 324 p. (*Nelu Zugravu*) 324
- ❖ WALTER LAQUEUR, *Stalin. The Glasnost Revelations*, New-York, Charles Scribner's Sons, 1990, 382 p. (*I. Ciupercă*) 325
- ❖ RICHARD WAGNER, HELMUTH FRAUENDORFER (Hg.), *Die Sturz des Tyrannen. Rumänien und das Ende einer Diktatur*, Reinbek bei Hamburg, Rowohlt Taschenbuch-Verlag GmbH, 1990, 176 p. (*Mihai-Răzvan Ungureanu*) 328
- ❖ * *, *Freiheit '90. Osteuropa im Aufbruch. Eine Bilddokumentation*, zusammengestellt von BERNHARD MICHALOWSKI, CHRISTINE PROSKE und GÜNTHER FETZER, München, Wilhelm, Heyne-Verlag, 1990, 96 p. (*Mihai-Răzvan Ungureanu*) 330
- ❖ NICHOLAS DIMA, *From Moldavia to Moldova. The Soviet-Romanian Territorial Dispute*, East European Monographs, Boulder, distributed by Colombia University Press, New-York, 1991, 196 p. (*Mihai-Răzvan Ungureanu*) 330
- ❖ ALEKSANDR SOLJENITIN, *La chute de l'empire communiste ou comment recréer la Russie*, Bucarest, Éditions Rampa și Ecranul, 1991, 78 p. (*Daniel Lazăr*) 331

- ❖ ROY MEDVEDEV, *Sur Staline et le stalinisme. Consignations historiques*, traduit du russe par MARGARETA ȘIPOŞ, Bucarest, Éditions Humanitas, 1991, 352 p. (*Lucian Leuștean*) 333
- ❖ STEPHEN KOTKIN, *Steeltown, U. S. S. R. Soviet Society in the Gorbachev Era*, Berkeley, Los Angeles, University of California Press, 1991, 269 p. (*I. Ciupercă*) 335
- ❖ *From Stalinism to Pluralism. A documentary History of Eastern Europe since 1945*, édité par GALE STOKES, Oxford University Press, 1991, 267 p. (*I. Ciupercă*) 336
- ❖ FREDERICK KELLOGG, *A History of Romanian Historical Writing*, Bakersfield-California, Charles Schlacks Jr. Publisher, 1990, 132 p. (*Alexandru-Florin Platon*) 337
- ❖ HERVÉ COUTAU-BÉGARIE, *Le phénomène «Nouvelle Histoire». Grandeur et décadence de l'école des «Annales»*, 2-e édition entièrement réfondue, Paris, Ed. Economica, 1989, 408 p. (*Alexandru-Florin Platon*) 339
- ❖ *Sozialgeschichte im Internationalen Überblick. Ergebnisse und Tendenzen der Forschung*, Herausgegeben von JÜRGEN KOCKA, Wissenschaftliches Buchgesellschaft, Darmstadt, 1989, 252 p. (*Alexandru-Florin Platon*) 341

REVUE DES REVUES

- ❖ «Dacia. Revue d'archéologie et d'histoire ancienne». Nouvelle Série, XXXIII, n-os 1-2, janvier-décembre 1989 (*Octavian Bouneagu*) 343
- ❖ «Thraco-Dacica», X, 1989, 1-2; XI, 1990, 1-2 (*Nelu Zugravu*) 344
- ❖ «Revista istorică», Nouvelle Série, tome I, n-os 4-12, 1990 (*Alexandru-Florin Platon*) 346
- ❖ «Revue des Études Sud-Est Européennes», tome XXVIII, n-os 1-4, 1990 (*Alexandru-Florin Platon*) 349
- ❖ «Revue des Études Byzantines», Paris, t. 45, 1987; t. 46, 1988; t. 47, 1989 (*Ion Toderașcu*) 350
- ❖ «BABEŞ-BOLYAI» UNIVERSITY, CLUJ-NAPOCA; THE HISTORY AND PHILOSOPHY FACULTY; «MOSHE CARMILLY» INSTITUTE FOR HEBREW AND JEWISH HISTORY, «Studia Judaica», I, éditeurs: LADISLAU GYÉMÁNT, POMPILIU TEODOR, MARIA RADOSAV, Cluj-Napoca, Gloria Publishing House, 1991 (*Mihai-Răzvan Ungureanu*) 351

❖ «Annales. Économies, Sociétés, Civilisations», 45-e année, n-os 1-2, 4-5, 1990 (<i>Alexandru-Florin Platon</i>)	354
❖ «Central European History», tome 22, n-os 3-4, Septembre-Decem- bre 1989 (<i>Alexandru-Florin Platon</i>)	355

LA VIE SCIENTIFIQUE

❖ La vie scientifique de la Faculté d'Histoire (1990-1991) (<i>Nelu Zugra- vu, Octavian Bouneagu, Nicolae Ursulescu</i>)	359
❖ <i>La culture Vinca et ses liaisons</i> – Symposion international d'archéo- logie (Reșița-Băile Herculane-Timișoara, 12-17 mai 1991) (<i>Nicolae Ursulescu</i>)	366
❖ La session scientifique <i>l'Histoire de l'espace carpato-nistréen jusqu'au XV-XVII-ème siècles</i> (Iași, 29-30 mai 1991)(<i>Nicolae Ursulescu</i>)	368
❖ Voyage de documentation aux États-Unis (<i>Alexandru-Florin Platon</i>) .	369
❖ Voyage d'études en Allemagne (<i>Attila László</i>)	374
❖ Visiting Professor aux États-Unis (<i>Gheorghe Cliveti</i>)	376
❖ La XXXVII-ème session de communications des cercles scientifique des étudiants (<i>Sorin Iftimi</i>)	379
❖ Cours d'été en Allemagne et en Espagne (<i>Lucrețiu Mihăilescu-Bîrli- ba</i>)	
❖ Voyage détudes en Allemagne (<i>Mihai-Răzvan Ungureanu</i>)	381
❖ Un patriarche des études médiévales roumaines: Emil Turdeanu (<i>Victor Spinei</i>)	384
❖ Le professeur Vasile Neamțu à son 65-ème anniversaire (<i>Ion Tode- rașcu</i>)	389